

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Facultatea de Litere, Școala Doctorală de Studii Filologice

Dicționar elino-românesc,
G. Ioanid, vol. II, București, 1864.
**(Ediție de text. Definiție lexicografică. Studiu
comparativ)**

Teză de doctorat
Rezumat

Conducător științific:
Prof. univ. dr. **Alexandru Gafton**

Doctorand:
Aștefănesei (căs. Lungu) Mihaela

Iași, 2018

UNIVERSITATEA "ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI
Școala Doctorală de Studii Filologice

ANUNȚ

La data de 24.09.2018, ora 10: 00, în sala „Gh. Ivănescu”, doamna Mihaela Aștefănesei (căs. Lungu) va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “*Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, vol. II, București, 1864. (Ediție de text. Definiție lexicografică. Studiu comparativ)”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Prof. univ. dr. **Lăcrămioara Petrescu**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Conducător științific:

Prof. univ. dr. **Alexandru Gafton**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Referenți:

Prof. univ. dr. **Petre Gheorghe Bârlea**, Universitatea „Ovidius”, Constanța

Prof. univ. dr. **Dragoș Cojocaru**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Conf. univ. dr. **Bogdan Țâra**, Universitatea de Vest, Timișoara

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

CUPRINS

ARGUMENT	5
INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I: PROBLEME DE TRANSCRIERE	
1. Inventarul grafematic	11
1.1. Litere latine	12
1.2. Notațiile slovelor	17
1.3. Litere cu mai multe valori fonetice	19
1.4. Grafia foilor de titlu	22
2. Prescurtări curente	23
3. Notarea cifrelor	24
4. Scrierea cu majuscule	24
5. Metateza	25
6. Preiotarea	26
7. Semnele de punctuație	26
8. Greșeli de scriere	27
9. Concluzii	28
CAPITOLUL II: MODALITĂȚI DE DEFINIRE A TERMENILOR	
1. Considerații preliminare	30
2. Aspecte generale privind definiția lexicografică	31
3. Alcătuirea dicționarului	35
4. Macrostructura	
4.1. Fondul lexical	38
4.2. Notarea sensurilor speciale	39
5. Microstructura	
5.1. Modalități de definire	40
5.2. Tipuri de definiții	
5.2.1. Definiții redată prin sinonime și serii sinonimice	42
5.2.2. Definiții redată prin sinonime completate cu explicații	43

5.2.3. Definiții constituite doar din explicații	44
5.2.4. Definiții care conțin explicații de tip enciclopedic	45
5.2.5. Cuvinte-titlu fără definiții propriu-zise	46
5.2.6. Definiții care trimit la alte cuvinte sau expresii	47
5.2.7. Definiții care trimit la alte limbi	48
5.2.8. Definiții care conțin glose	49
5.2.9. Definiții prin trimiteri la număr de sens	52
5.3. Definirea speciilor de plante	52
5.4. Denumirea speciilor de păsări, animale	59
5.5. Denumirea speciilor de pești	61
5.6. Număr de sens	63
5.7. Introducerea exemplelor	69
5.8. Informațiile de natură gramaticală	73
5.8.1. Substantivul	73
5.8.2. Adjectivul	76
5.8.3. Verbul	78
5.8.4. Prepoziția	80
6. Etimologia cuvintelor-titlu	81
7. Trimiteri la alte limbi	82
8. Raportarea la original	82
9. <i>Dicționar de nume proprii din autorii eleni</i>	84
10. Concluzii	85

CAPITOLUL III: Studiu comparativ asupra câtorva modalități de construcție în *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, București, 1864 și în *Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan*, Charles Alexandre, Paris, Librairie de L. Hachette, 1850

1. Considerații introductive	87
2. Publicul vizat și obiectivele	87
3. Notele introductive	88
4. Principalii colaboratori și izvoarele întrebuintate	90
5. Macrostructura	
5.1. Conținutul și structura generală	91
5.2. Cuvintele-titlu	93

5.3. Termenii speciali	94
6. Microstructura	
6.1. Indicațiile gramaticale	
6.1.1. Substantivul	96
6.1.2. Adjectivul	98
6.1.3. Verbul	100
6.1.4. Prepoziția	102
7. Folosirea citatelor în cele două dicționare	103
8. Accentul	105
9. Definițiile lexicografice	106
10. Indicarea etimonului	109
11. Abrevierile	110
12. Concluzii	111
CAPITOLUL IV: NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI	113
CONSIDERAȚII FINALE	119
BIBLIOGRAFIE	121

ARGUMENT

Prezenta teză de doctorat are ca obiectiv principal alcătuirea unei ediții de text pentru volumul al II-lea al lucrării *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, București, 1864, fiind o continuare a tezei de doctorat susținută de Ana Sabie în anul 2017, care a realizat ediția de text a volumului I, studiul lingvistic și filologic.

Scopul cercetării a fost acela de a realiza o ediție a *Dicționarului elino-românesc*, vol. al II-lea, G. Ioanid (1864), prin transpunerea în alfabet latin a textului chirilic și de a face un studiu teoretic și practic privind tipologia definițiilor și modalitățile de definire a unităților lexicale. Studiul privind macrostructura și microstructura textului a fost realizat printr-o punere în comparație cu *Dictionnaire grec-français*, Charles Alexandre (1850) și *Λεξικὸν Ἐπίτομον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης* (Atena, 1852), al cărui autor a fost lexicograful grec Skarlatos Byzantios. Am optat pentru compararea textului lui G. Ioanid cu dicționarele menționate din două motive, primul a fost factorul timp, perioada în care au fost redactate aceste dicționare fiind la o diferență de câțiva ani, iar al doilea motiv fiind faptul că la baza acestora stă lucrarea de referință *Thesaurus Graecae Linguae* (Paris, 1572) a lui Henri Estienne (1531-1598).

În ediția de față a lucrării ne-am propus să edităm un material lexical valoros atât pentru studiul limbii române literare vechi, cât și pentru tradiția lexicografică românească, care să păstreze un echilibru între păstrarea particularităților de limbă ale epocii și adaptarea la normele de ortografie și de punctuație actuale.

Acest dicționar ar putea deveni un instrument de lucru util specialiștilor filologi interesați de perioada de formare a limbii române literare moderne, dar mai ales pentru cei care doresc să traducă din limba greacă. Având în vedere faptul că redactarea celor două volume s-a realizat în decursul a 15 ani și că scopul autorului a fost acela de a satisface necesitățile de comunicare ale unui public-țintă cât mai extins, lucrarea reprezintă un izvor de material lexical important. În corpul dicționarului sunt cuprinse cuvinte, expresii și structuri prezente în uzul cotidian curent, arhaisme, regionalisme, neologisme, termeni speciali din diferite domenii de activitate, diverși termeni desemnând concepte și noțiuni științifice etc. Ca element de noutate, dicționarul oferă pentru cuvintele-titlu cuprinse informații particulare, de natură metalingvistică și stilistică, care să înlesnescă cititorului folosirea corectă a cuvintelor. E de subliniat și faptul că mențiunile lexicografice stilistice prezente în articolele cuvintelor-titlu înfățișează variabilitățile lexicale prezente la mijlocul secolului al XIX-lea. Astfel,

dicționarul oferă specialiștilor material lexical privind *variarea diacronică*, menționată în dicționar prin precizări precum arhaism (arh.), *variarea diastratică*, redată prin informațiile stilistice, de tipul poetic (poet.), figurat (fig.) și *variarea diatopică*, neavând o referire marcată grafic, ci deducându-se prin elemente lexicale și fonetice.

Noutatea acestei lucrări de doctorat este dată și de faptul că am urmărit să identificăm principiile teoretico-practice călăuzitoare și strategiile lexicografice transpuse în practică de către G. Ioanid pentru alcătuirea unui dicționar bilingv prin traducerea unui monolingv. Caracterul inedit al lucrării vine și din faptul că este singurul dicționar elino-românesc de o întindere remarcabilă, alcătuit în două volume, cuprinzând aproximativ 1500 de pagini.

Dicționar elino-românesc este un proiect de amploare, cu material lexical vast și extrem de valoros pentru preocupările din filologia românească actuală. Prin punerea în circuitul științific ar deveni un instrument de lucru util pentru toți cei care studiază sau traduc texte din limba greacă veche, dar și din cea modernă. Lipsa unui dicționar elino-românesc, care să cuprindă cel puțin fondul lexical pincipal, se simte acut, de multă vreme, în toate instituțiile de învățământ superior cu caracter umanist. Importanța pe care ar putea să o aibă această lucrare a fost subliniată în prefață chiar de către G. Ioanid „Depui pe altarul patriei încă o carte, întâia în felul său, recomandată despre meritul ei chiar de numele său, *Dicționarul elino-românesc*, produs din evenimentele de la 1848” (Ioanid, 1864: I).

La momentul actual se poate spune că nu există nicio lucrare similară de proporții, comparabilă cu lucrarea pe care am transcris-o. Există două lucrări lexicografice în limba română pentru limba greacă veche, prima fiind *Dicționar grec-român al Noului Testament*, tradus de Gheorghe Badea și apărut la „Societatea Biblică Interconfesională din România”, București, 1999, traducere realizată după *Dictionnaire grec-français du Nouveau Testament*, Carrez, Maurice, François Morel, 1985, fiind specializat doar pentru studiul Noului Testament. Cea de-a doua lucrare este *Dicționar grec-român*, Constantin Georgescu, Simona Georgescu, Theodor Georgescu, Editura Nemira, având publicate următoarele volume: vol. I, litera A, vol. II, literele B-Γ, vol. III, litera Δ, vol. V, literele Z, H, Θ, I.

INTRODUCERE

Am ales să facem ediția de text pentru lucrarea *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, vol. II, București, 1864. (*Ediție de text. Definiție lexicografică. Studiu comparativ*) deoarece se încadrează în rândul lucrărilor lexicografice de anvergură pentru vastitatea materialului lexical cuprins și pentru principiile de organizare. Obiectivele lucrării sunt acelea de a introduce în circuitul științific un material lexicografic valoros și de a materializa scopul practic pentru care a fost alcătuit – învățarea limbii grecești de către vorbitorii de limbă română și crearea unui instrument de lucru util traducătorilor dintr-o limbă de cultură. Această ediție de text prezintă interes deoarece este un instrument lexicografic destinat atât unui public nespecializat, cât și cititorilor specializați.

Pentru a ne atinge scopul, am păstrat particularitățile de limbă ale epocii și ale autorului și am transcris textul respectând normele de ortografie și de punctuație actuale. Dorind să aplicăm normele generale de redactare ale unei lucrări lexicografice actuale, am trecut toate cuvintele-titlu de la scrierea cu majusculă la cea cu minisculă, fiind păstrată majuscula doar în cazul cuvintelor ce corespund normelor în vigoare. De asemenea, am verificat cuvintele-titlu în dicționarele menționate pentru a corecta greșelile de accentuare întâlnite destul de frecvent în text și am înlocuit numerotarea din limba greacă cu numerotarea actuală.

Lucrarea a fost motivată de lipsa unui dicționar de asemenea proporții pentru limba greacă veche, putând fi folosit și pentru neogreacă, și a unui studiu care să surprindă principiile teoretice, tehnicile și particularitățile de realizare care stau la baza elaborării unei lucrări lexicografice și pe care o individualizează. Lucrarea noastră, *Dicționar elino-românesc*, este o traducere făcută de G. Ioanid, profesor de limba elină în Gimnasiul Național, la sugestia Eforiei școlilor după dicționarul monolingv *Λεξικὸν Ἐπίτομον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης* (Atena, 1852), al lui Skarlatos Byzantios (1798-1878).

Având în vedere că lucrarea de față se bazează pe o latură teoretică, dar și una practică, am întrebuințat metode care să ne ajute în atingerea demersului vizat, dintre acestea menționăm: metoda inductivă, metoda deductivă, metoda observației, metoda descriptiv-lexicografică, metoda comparativă. În scopul realizării obiectivelor propuse, este necesară întrebuințarea celor mai eficiente metode, metodele inductivă și deductivă sunt cele mai des folosite în cadrul mai multor științe. Cu ajutorul acestor metode, fenomenele lingvistice pot fi urmărite atât teoretic, cât și practic, pornind de la concepte teoretice și trecând spre analiza materialului lexical, dar și invers, adică de la general la particular sau de la particular la

general. Metoda inductivă este aplicată în special în partea practică a lucrării și este folosită împreună cu o altă metodă, cea a observației. Etapa de selectare a materialului lexical a fost îmbinată cu cea de observare în vederea surprinderii principiilor de scriere în alfabet de tranziție și a particularităților de realizare de la nivelul macrostructurii și microstructurii textului. Pentru surprinderea tipurilor de articole lexicografice și a stereotipurilor de definire a cuvintelor am optat pentru folosirea metodei descriptiv-lexicografică. Metoda comparativă este aplicată în studiul comparativ al dicționarului lui G. Ioanid cu cel al lui C. Alexandre, ediția 1850. În acest capitol am fost preocupați să evidențiem câteva aspecte care se referă la publicul vizat, la procesul de elaborare și la conținutul dicționarelor. Prin această metodă am urmărit să cunoaștem în ce măsură se regăsesc în *Dicționar elino-românesc* opțiuni și metode abordate de un autor de dicționar recunoscut în domeniul lexicografic.

Lucrarea este organizată în patru capitole, urmând, în linii mari, structura lucrărilor de transpunere a vechilor texte românești din grafia chirilică în grafia latină: probleme de transcriere, modalități și tipuri de definiții lexicografice, studiu comparativ, nota asupra ediției, urmate de concluziile generale. Fiecare capitol este împărțit în subcapitole în care informațiile teoretice inserate au rolul de a intermedia și de a justifica rezultatele studiului. Am optat pentru această organizare a tezei deoarece putem înțelege mai bine principiile și metodele de alcătuire a unei astfel de lucrări. Transformarea unui dicționar monolingv cu o anumită limbă de bază într-un dicționar bilingv nu se rezumă doar la o simplă traducere a cuvintelor.

În primul capitol, intitulat *Probleme de transcriere*, ne-am propus să identificăm particularitățile specifice limbii române literare de tranziție, după cum s-a putut observa autorul redactează textul practicând o variantă a alfabetului chirilic de tranziție. În acest scop, am început studiul prin stabilirea normelor grafice și ortografice întrebuințate de G. Ioanid. Astfel, am făcut o inventariere a literelor latine și a slovelor, fiind constatată o simplificare a inventarului de semne grafice utilizate. Am evidențiat inconsecvențele care apar în cadrul grafiei textului și a foilor de titlu, a prescurtărilor curente sau a notării cifrelor. Nu am remarcat diferențe majore față de normele actuale de ortografie și de punctuație. Am acordat o atenție deosebită greșelilor de scriere întâlnite în text, o parte dintre acestea fiind corectate în mod tacit în procesul de transcriere a textului. Pe baza principiilor de scriere adoptate de către G. Ioanid și a faptelor de limbă prezente în limba română literară din prima jumătate a secolului al XIX-lea ne-am ghidat metodele pentru transcrierea textului.

Capitolul al doilea, *Modalități de definire a termenilor*, are în vedere câteva aspecte care privesc modul general de organizare a macrostructurii și microstructurii dicționarului. În

prima parte a capitolului am dedicat un spațiu amplu ilustrării cadrului teoretic privind definiția lexicografică. Pornind de la noțiunile teoretice, ne-am orientat studiul lexicografic de urmărire a tehnicilor aplicate pentru alcătuirea dicționarului. Astfel, am identificat principiile de selectare și de introducere a cuvintelor-titlu în fondul lexical al dicționarului, modalitățile de definire, procedeele de numerotare a cuvintelor polisemantice, introducerea exemplelor în articolul de dicționar. Prin punerea în comparație a articolelor de dicționar din lucrarea lui G. Ioanid și ediția lui Skarlatos Byzantios (1852) am urmărit să ilustrăm asemănările dintre cele două texte, dar și elementele de notate față de textul-sursă. Pe baza informațiilor desprinse din text am prezentat câteva păreri de natură metalexigrafică privitoare la valorificarea și transpunerea în practică a unor principii lexicografice de alcătuire a unui dicționar.

În al treilea capitol, numit *Studiu comparativ asupra câtorva modalități de construcție în Dicționar elino-românesc, G. Ioanid, București, 1864 și în Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan, Charles Alexandre, Paris, Librairie de la L. Hachette, 1850*, am folosit metoda comparativă pentru a surprinde principiile generale de redactare a acestor dicționare. De asemenea, am dorit să evidențiem în ce măsură conținutul lor se aseamănă sau este diferit sau care sunt normele după care autorii și-au redactat lucrările.

Am optat pentru punerea în paralel cu dicționarul lui C. Alexandre din două motive. În primul rând, aceste dicționare sunt publicate într-o perioadă relativ apropiată și dicționarul autorului francez este o lucrare cu certă valoare în domeniul lexicografic. În al doilea rând, ambele lucrări au ca izvor lucrarea *Thesaurus Graecae Linguae* a lui Henri Estienne, dicționarul lui G. Ioanid fiind o traducere după Skarlatos Byzantios, care, la rândul său, are la bază această lucrare, iar C. Alexandre se folosește în mod direct de această operă, utilizând și lucrările lexicografice valoroase pentru limbile clasice.

În capitolul al patrulea, *Nota asupra ediției*, am prezentat detaliat atât intervențiile operate în text, cât și aspectele care au fost păstrate potrivit textului original. Având în vedere gradul ridicat de dificultate pe care îl presupune editarea unui astfel de text, am încercat să păstrăm un echilibru între păstrarea particularităților de limbă specifice epocii și adaptarea la normele actuale de ortografie și de punctuație. De asemenea, am păstrat particularitățile de limbă ale autorului cu scopul de a oferi un material lingvistic autentic celor care ar dori să studieze limba română din această perioadă. Intervențiile operate nu modifică formele fonetice, lexicale, morfologice sau de structură ale textului transcris, ci sunt considerate necesare și se datorează inconsecvenței autorului în notarea abrevierilor și a cifrelor, greșelilor de accentuare a cuvintelor din limba greacă. Potrivit normelor actuale de ortografie, am

înregistrat cuvintele-titlu cu minuscule, față de textul original în majuscule, fiind păstrată majuscula doar în cazul cuvintelor ce corespund normelor actuale.

Resursele care au stat la baza acestui studiu fac parte din cele două categorii: surse teoretice și surse legate de partea practică. Pentru identificarea particularităților de limbă specifice primei jumătăți a secolului al XIX-lea, am analizat studii, lucrări și articole în care sunt tratate probleme de limbă asemănătoare celor întâlnite în textul editat. De asemenea, am studiat lucrări de specialitate care prezintă problemele principale ale limbii române literare atât în perioada veche, cât și în cea modernă. Fiind un text scris într-o limbă de tranziție, am parcurs aceste lucrări cu scopul de a avea o imagine clară asupra particularităților întâlnite. Dintre acestea menționăm studiile lui Boris Cazacu, C. Frâncu, A. Gafton, Ion Gheție, G. Ivănescu, A. Mareș, N. A. Ursu etc.

Dintre lucrările care constituie ediție de text și prezintă o structură asemănătoare studiului nostru, am avut ca lucrări de referință *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, vol. I, București, 1864, lucrare de doctorat susținută în ședință publică în anul 2017, *Gramatica românească*, Ion Heliade Rădulescu, ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo, București, 1980, *Codicele Bratul (ediție de text și studiu filologic)*, Alexandru Gafton, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003.

Lucrările de specialitate, studiile și articolele care au furnizat date importante pentru studiul lexicografic nu sunt foarte numeroase, întrucât în limba română nu există o lucrare cu o temă asemănătoare. Acestea sunt menționate la bibliografie, însă sunt câțiva autori care au contribuit la realizarea studiului lexicografic, precum Angela Bidu-Vrânceanu, Ioan Oprea, Narcisa Forăscu, M. Seche.

Capitolul I

Probleme de transcriere

În acest capitol ne-am propus să identificăm și să semnalăm particularitățile grafice ale textului, pentru a oferi o privire de ansamblu asupra modului de scriere a lucrării într-o perioadă de modernizare a limbii române literare. Am realizat un inventar al slovelor și literelor întâlnite în text și am precizat valorile fonetice ale acestora în situații concrete. Alături de prezentarea generală a acestora, am expus situațiile particulare a unor slove care ridică probleme de interpretare și transcriere.

Dicționar elino-românesc elaborat de G. Ioanid, început la 1848 și finalizat la 1864, este scris în limba română de tranziție, literele latine fiind întâlnite alături de cele chirilice, acest tip de scriere fiind un preambul al introducerii scrierii cu alfabet latin. În transliterarea textului *Dicționar elino-românesc*, nu au fost întâmpinate probleme speciale, deși G. Ioanid operează cu trei tipuri de alfabet diferit, grec, chirilic și cel latin. Fiind întrebuițat un alfabet de tranziție avansat, care presupunea eliminarea slovelor cu grafii greu de interpretat și înlocuirea acestora cu litere latine, transcrierea majorității slovelor nu ridică probleme însemnate.

Problemele cu care ne-am confruntat au fost determinate de inconsecvențele întâlnite la cuvintele prescurtate și la sistemul de numerotare, precum și cea dată de ilizibilitatea unor paragrafe. Deși la sfârșitul volumului al doilea al lucrării lui G. Ioanid este prevăzută o astfel de listă de abrevieri incompletă, inconsecvențe apar atât în text, cât și în interiorul acesteia, unele cuvinte apărând prescurtate cu două sau trei forme. Oscilația în abreviere creează unele probleme și în transliterarea numelor proprii, întrucât ne-am propus ca toate aceste nume să fie întregite după normele actuale de redactare a dicționarilor. Așadar, în astfel de situații am decis să optăm pentru forma cel mai des înregistrată. Aceste inconsecvențe de notare s-ar datora inexistenței unor principii și norme de redactare a lucrărilor lexicografice la jumătatea secolului al XIX-lea.

Capitolul al II-lea

Modalități de definire a termenilor

În acest capitol, cercetarea a fost îndreptată asupra câtorva aspecte care privesc modul general de alcătuire al dicționarului, principiile care au stat la baza selectării și organizării cuvintelor-titlu, structura articolului de dicționar, stabilirea tipurilor de definiții, ordonarea sensurilor cuvintelor polisemantice etc. Pentru ca scopul acesta să fie atins, ne-am orientat studiul urmărind următoarele aspecte:

I. Aspecte generale privind definiția lexicografică: în această etapă introductivă am dorit să expunem câteva dintre părerile lexicografilor relevante pentru problemele de ordin teoretic privind criteriile de interpretare a definițiilor lexicografice. Pe baza acestor concepte teoretice generale, am putut inventaria tipurile de definiții reprezentative din lucrarea lui G. Ioanid.

II. Alcătuirea dicționarului: am urmărit modul de organizare a macrostructurii textului pentru a semnală asemănările și deosebirile existente între dicționarul lui G. Ioanid și cel al lui Skarlatos Byzantios (1852). Ținând seama de faptul că la mijlocul secolului al XIX-lea

lipsea o metodologie lexicografică de redactare a dicționarilor, am încercat să prezentăm care au fost greutățile întâmpinate de autor și soluțiile pe care le-a folosit pentru depășirea acestora.

III. Articolul de dicționar: lipsa unor principii și reguli de organizare a articolelor de dicționar făcea să nu existe anumite tipare de definiție a cuvintelor, ca urmare, am urmărit în descrierea definițiilor tipurile de definiție și elementele specifice fiecărei categorii. În analiza pe care am inițiat-o, am ținut seama de faptul că autorul pornește de la traducerea unui dicționar monolingv pentru a redacta unul bilingv. Preocuparea noastră a fost orientată pentru a stabili cum face posibilă această trecere și care sunt criteriile aplicate.

IV. Raportarea la original: în procesul de traducere, traducătorul trebuie să construiască un text în altă limbă, în alt spațiu cultural, să găsească cele mai bune soluții pentru ca acest transfer lingvistic și cultural, să fie realizat fără a diminua din valoarea textului-sursă. În acest sens, vom urmări în ce măsură a păstrat G. Ioanid macrostructura și microstructura din original și care sunt modificările intervenite în procesul de transfer în limba română.

Capitolul al III-lea

Studiu comparativ asupra câtorva modalități de construcție în *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, București, 1864 și în *Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan*, Charles Alexandre, Paris, Librairie de L. Hachette, 1850

Capitolul al treilea a fost conceput ca un studiu comparativ privitor la câteva modalități de construcție din *Dicționar elino-românesc* a lui G. Ioanid, București, 1864 și din cel al lui Charles Alexandre, *Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan*, Paris, Librairie de L. Hachette, 1850, cu scopul de a observa asemănările și deosebirile de perspectivă în redactarea dicționarului.

În acest capitol am fost preocupați să comparăm unele aspecte care se referă la publicul pentru care este realizat materialul lexicografic, la principiile de organizare a materialului lexicografic, la tipurile de definiții, la modalitățile de redare a informațiilor de natură semantică, gramaticală și pragmatică. Prin metoda comparativă am urmărit să cunoaștem în ce măsură se regăsesc în *Dicționar elino-românesc* opțiuni și metode abordate de un autor de dicționar la care și-au adus contribuția un număr important de lexicografi cunoscuți în domeniul limbilor clasice.

Studiul a fost realizat prin examinarea notelor introductive în care de obicei autorii de dicționare prezintă opțiunile metalexigrafice și normele lexicografice după care s-a realizat lucrarea. Am constatat că, spre deosebire de G. Ioanid, autorul francez oferă mult mai multe detalii despre publicul vizat și obiectivele fixate, despre principalii colaboratori și izvoarele întrebuițate, precum și despre macrostructura și microstructura textului.

Capitolul al IV-lea

Notă asupra ediției

Capitolul *Notă asupra ediției* a fost introdus cu scopul de a oferi cititorului informațiile necesare înțelegerii conținutului propriu-zis al textului. Nota conține o prezentare detaliată a particularităților textului, a intervențiilor operate la nivelul ortografiei și punctuației absolut necesare, dar fără a afecta conținutul textului. De asemenea, nota conține prezentarea și motivarea metodelor și principiilor de care ne-am servit în procesul de descifrare și de transcriere a textului. Având în vedere scopul pentru care am transcris textul, am optat să transcriem textul prin combinarea celor două metode de transcriere, cea a transcrierii fonetice interpretative și a transliterației.

Am respectat normele de transcriere întrebuițate în primul volum, însă am adăugat câteva principii de transcriere noi. Dintre acestea menționăm: scrierea cu minusculă în locul celei cu majusculă, corectarea greșelilor de accentuare, notarea cifrelor potrivit sistemului de numerotare actual și întregirea prescurtărilor numelor de autori care nu apar în lista de la finalul volumului. Aceste modificări au fost făcute prin consultarea dicționarelor pentru limba greacă ale autorilor C. Alexandre (1850), Anatole Bailly (1935) și Henry George Liddell & Robert Scott (1901).

Considerații finale

Din materialul supus analizei se pot desprinde următoarele aprecieri la diferitele probleme examinate:

1. Grafia de tranziție utilizată de G. Ioanid în redactarea *Dicționarului elino-românesc* prezintă consecvență în aplicarea normelor de scriere în alfabet de tranziție. Autorul înlocuiește slovele cu mai multe valori fonetice cu litere latine și elimină confuziile cauzate de asemănările dintre unele slove (ex. folosește litera **p** pentru **r** cu scopul de a evita confuzia

cu **г**). De asemenea, notează vocalele [ă] și [î] cu grafeme care nu pun probleme de interpretare în transcriere [а] și [і], fiind eliminate grafemele [ж] și [к] care în anumite contexte fonetice puteau fi interpretate atât cu [ă], cât și cu [î].

Simplificarea alfabetului chirilic este evidentă prin excluderea și altor slove dificil de interpretat, precum **Ѡ, Ѳ, Ѣ, Ѥ, Ѧ, ѧ** etc., aceste notații ridicând probleme deosebite în transcriere datorate de confuziile grafice, de grafiile alternante sau de atribuirea mai multor valori unui singur grafem.

Sistemul de scriere aplicat de G. Ioanid se caracterizează prin unitate și consecvență în alegerile grafice, adoptând o atitudine moderată comparativ cu adepții celor două sisteme ortografice: etimologismul și fonetismul.

2. Apar unele inconsecvențe în notarea abrevierilor și a cifrelor, în numerotarea sensurilor cuvintelor polisemantice sau în introducerea exemplelor, fapt care demonstrează lipsa unor principii și norme lexicografice în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

3. *Dicționarul elino-românesc* a lui G. Ioanid păstrează trăsăturile lucrării model după care s-a făcut traducerea. Autorul nu aduce modificări majore față de original privind macrostructura textului, în schimb câteva elemente de noutate apar la nivelul microstructurii. Păstrează criteriul de selecție după care au fost înregistrate cuvintele-titlu, ordinea alfabetică a introducerii acestora, renunțând la distribuția cuvintelor pe trei coloane. Respectă principiul lexicografic de a introduce în lista de cuvinte doar numele proprii care dau naștere unor nume comune.

La fel ca în dicționarul model, toate cuvintele sunt înregistrate cu majusculă, sunt introduse aceleași sensuri pentru cuvintele polisemantice, sunt preluate aceleași exemple, este păstrat sistemul de numerotare, fiind păstrate chiar erorile de accentuare.

4. G. Ioanid înregistrează, de obicei la sfârșitul definiției, etimonul cuvântului-titlu, aspect cu totul nou față de lucrarea lui Skarlatos Byzantios.

5. Ca inovații pentru perioada în care a fost elaborat dicționarul sunt indicațiile stilistice (figurat sau poetic), tipul de întrebuințare (principal, obișnuit), filiația cu sensul de bază (prin întindere), indicarea formei greșite sau domeniul din care face parte, ceea ce face ca dicționarul lui G. Ioanid să se apropie de structura unui dicționar modern. Apar menționați termeni din anatomie, aritmetică, astronomie, termeni bisericești, botanică, termeni chirurgicali, filozofie, geometrie, metrică (versificație), matematică, muzică, retorică. Neavând cuvintele necesare în fondul lexical românesc pentru echivalarea acestor termeni, autorul aplică următoarele metode: cea a împrumuturilor lexicale din limbile romanice

occidentale, explicarea cuvintelor, adăugarea de sensuri noi unor cuvinte existente în limbă, formarea de cuvinte noi cu ajutorul derivării sau calchiere.

6. Pentru definirea cuvintelor sunt folosite atât sinonime, cât și definiții propriu-zise, multe dintre definiții fiind mai cuprinzătoare decât cele din textul din care se face traducerea. Efortul autorului este remarcant în ceea ce privește găsirea unor soluții acceptabile la toate problemele întâmpinate la nivelul vocabularul românesc.

7. Există o mare diversitate a definițiilor lexicografice, fiind diferite atât din punct de vedere structural, cât și prin modalitatea de redare a conținutului semantic. O precizare care trebuie făcută este că, deși nu se remarcă formule unice de prezentare a definiției lexicografice, autorul își organizează informația astfel încât să cuprindă elementele relevante pentru informația de natură semantică, gramaticală și pragmatică.

8. Prin studiul comparativ al dicționarului lui G. Ioanid cu *Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan*, C. Alexandre, Paris, Librairie de L. Hachette, 1850, se constată că sunt asemănări între soluțiile tehnice și modalitățile în care sunt consemnate definițiile în dicționar. Ambii autori cuprind informațiile de natură gramaticală și indicațiile pentru sensurile speciale ale cuvintelor prin aplicarea unor metode asemănătoare. La C. Alexandre se identifică aceleași tipuri de definiții (redate prin sinonime, serii sinonimice, definiții simple sau care conțin explicații etc.), însă se distinge preferința autorului pentru definițiile cu o structură relativ simplă, în care sunt introduse doar exemple care să întregescă și să susțină sensul exprimat.

BIBLIOGRAFIE

1. LUCRĂRI DE REFERINȚĂ

- Andriescu, Alexandru, *Limba presei românești în secolul al XIX-lea*, Editura Junimea, Iași, 1979.
- Asan, Finuța, Bulgăr, Gherghe, Căplescu, C., *Proiect de transcriere a textelor cu caractere latine din secolul al XIX-lea*, LR, Nr. 1, p. 21-23, 1959.
- Avram, Andrei, *Afirmații nefondate în legătură cu interpretarea grafiei chirilice*, LR, Nr. 3, p. 231-235, București, 1987.
- Avram, Andrei, *Contribuții la interpretarea grafiei chirilice a primelor texte românești*, în SCL, XV, 1964, fasc. 1-5, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964.
- Avram, Andrei, *Despre o încercare de cronologie a unor fenomene din fonetica istorică a limbii române*, SCL, Anul XXXIII, Nr. 3, p. 260-270, 1982.
- Avram, Andrei, *Transferul accentual în limba română*, SCL, Anul XIX, Nr. 5, p. 457-462, 1968.
- Avram, Mioara, Dimitrescu, Florica, *Principii de transcriere a textelor românești. Secolele al XVI-lea și al XVIII-lea*, în LR, XI, nr. 6, 1962, 653-660.
- Bahnaru, Vasile, *Considerații privind tipologia dicționarelor*, LR, XVIII, nr. 3-4, p. 104-112, Chișinău, 2008.
- Bantaș, Andrei, *Analiza textului și traduceri*, în SCL, XXIX, nr. 3, p. 341-346, București, 1978.
- Barborică, Elena, Onu, Liviu, Teodorescu, Mirela, *Introducere în filologia română. Orientări în tehnica cercetării științifice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972.
- Bărbulescu, Ilie, *Fonetica alfabetului cirilic în textele române din veacul XVI și XVII*, Tipografia „Universitara”, București, 1904.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, *Dicționarele bilingve din perspectiva metalexicografiei*, LL, vol. I-II, București, p. 11-17, 2000.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexic comun. Lexic specializat*, Editura Universității din București, 2002.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, Forăscu Narcisa, *Observații privind modalitatea contextuală de analiză la nivelul lexicului*, SCL, Nr. 1, XXXV, București, p. 3-12, 1984.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, *Structura vocabularului limbii române contemporane*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

- Canarache, Ana, *Lexicografia de-a lungul veacurilor. De când există dicționare?*, Editura Științifică, București, 1970.
- Cazacu, Boris, *Probleme ale studierii lexicului limbii române literare în secolul al XIX-lea*, SCL, XIII, Nr. 4, p. 399- 489, 1962.
- Cazacu, Boris, Rosetti, Alexandru, *Probleme de fonetică în studiul limbii române literare din secolul al XIX-lea*, LR, nr. 2, 1955, 29-38.
- Cazacu, Boris, Rosetti, Alexandru, *Studii de istoria limbii române literare*, vol. I, Editura pentru literatură, București, 1969.
- Cazacu, Boris, *Studii de limbă literară. Probleme actuale ale cercetării ei*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1960.
- Cazimir, Ștefan, *Alfabetul de tranziție*, Editura Humanitas, București, 2006.
- Chivu, Gheorghe, *Textele scrise cu litere latine în epoca veche a culturii românești*, în volumul *Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică și traductologie*, p. 85-96, Iași, 2011.
- Clim, Marius-Radu, *Lexicografia modernă. Direcții și tipologii*, ALIL, t. XLVII-KLVIII, p. 165-178, București, 2007-2008.
- Clim, Marius-Radu, *Neologismul în lexicografia românească*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012.
- Coteanu, Ion, *Structura și evoluția limbii române (De la origini pînă la 1860)*, Editura Academiei, București, 1971.
- Coteanu, Ion, Dănăilă, I., *Introducere în lingvistica și filologia românească. Probleme. Bibliografie*, Editura Academiei RPR, București, 1970.
- Cristea, Teodora, *Lemantizarea în dicționarele bilingve*, în SCL, XXXI, nr. 5, p. 406-40, București, 1983.
- Diaconescu, Paula, *Elemente de istorie a limbii române literare moderne. Partea I. Probleme de normare a limbii române literare (1830–1880)*, București, 1974.
- Dragomir, Mioara, *Un dicționar bilingv eleno-român din secolul al XX-lea (prea) puțin cunoscut*, „Philologica Iassyensia”, an XII, nr. 1 (23), p. 33-45, Institutului de Filologie Română „A. Philippide” – Filiala din Iași a Academiei Române și Asociației Culturale „A. Philippide” Iași, 2016.
- Draica, Dumitru, *Școala ardeleană și lupta pentru unificarea limbii și instituirea ortografiei românești (cu referire la Ion Budai Deleanu, 1760-1820)*, LR, nr. 2, XXIV, p. 168-176, Chișinău, 2014.
- Fischer, I., *Principii de transcriere a textelor românești*, LR, XI, Nr. 5, p. 577-581, 1962.

- Forăscu, Narcisa, *Sinonimia. Teorie și practică*, Editura Universității din București, București, 2007.
- Francoeur, Aline, *Les discours de présentation des dictionnaires monolingues français (1680-2000): des dictionnaires non institutionnels au Dictionnaire de l'Académie française*, Université de Montréal, 2001. <http://www.collectionscanada.gc.ca>. (ultima accesare 3. 06. 2018).
- Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2009.
- Gafton, Alexandru, *Codicele Bratul (ediție de text și studiu filologic)*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003.
- Gafton, Alexandru, *Constituirea vechiului aspect literar românesc*, în RRL, LIX, nr. 1, 2014, 63-75.
- Gafton, Alexandru, *După Luther. Traducerea vechilor texte biblice*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2005.
- Gafton, Alexandru, *Introducere în paleografia româno-chirilică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, 2001.
- Gafton, Alexandru, *Introducere în paleografia româno-chirilică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2001.
- Gheție, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.
- Gheție, Ion, *Contribuții la istoricul alfabetului românesc de tranziție. Un precursor al lui Heliade Rădulescu*, în *Omagiu lui Alexandru Rosetti. La 70 de ani*, 1965, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1965.
- Gheție, Ion, Mareș, Alexandru, *De când se scrie românește?*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.
- Gheție, Ion, Mareș, Alexandru, *Introducere în filologia românească*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974.
- Gheție, Ion, *Istoria limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- ****Gramatica limbii române*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, vol I, II, Editura Academiei Române, București, 1963.
- ****Gramatica limbii române*, vol. I - *Cuvântul*, vol. II *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005.

- Guțu, Romalo, Valeria, *Principiul morfologic în concepția ortografică a lui I. Heliade Rădulescu*, SCL, XXIX, Nr. 4, p. 553-557, 1978.
- Harhătă, Bogdan, *Definiția lexicografică. Tipuri recurente în dicționarele românești din secolul al XIX-lea*, în *Dacoromania*, serie nouă, XX, nr. 1, p. 7-28, Cluj-Napoca, 2015.
- Harhătă, Bogdan, *Informație enciclopedică în dicționarele românești din secolul al XIX-lea*, în *DR*, serie nouă, XX, nr. 2, p. 135-124, Cluj-Napoca, 2015.
- Hristea, Theodor, Brâncuș, Grigore, *Sinteze de limba română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
- Ivănescu, Gheorghe, *Îndrumări în cercetarea morfologiei limbii române românești din secolul al XIX-lea*, LR. Nr.1, p. 19-38, 1955.
- Ivănescu, Gheorghe, *Istoria limbii române*, Editura, Junimea, Iași, 1980.
- Ivănescu, Gheorghe, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită; îngrijirea textului, bibliografie, indici și notă asupra ediției de Eugen Munteanu și Lucia-Gabriela Munteanu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012.
- Ivănescu, Gheorghe, *Studii de istoria limbii române literare*, Editura Junimea, Iași, 1989.
- Lyons, John, *Introducere în lingvistica teoretică*, trad. Alexandra Cornilescu, Editura Științifică, București, 1995.
- Lupu, Coman, *Lexicografia românească în procesul de occidentalizare latino-romanică a limbii române moderne (1780-1860)*, Editura Logos, București, 1999.
- Macrea, Dumitru, *Ortografia limbii române. La o sută de ani de la introducerea alfabetului latin*, în „Cercetări de lingvistică”, I, nr. 1-2, p. 7-29, 1959.
- Macrea, Dumitru, *Pe marginea discuțiilor asupra proiectului noii ortografii*, LR, p. 25-31, 1952.
- Mărănduc, Cătălina, *Modernizarea definiției lexicografice*, în LR, LXI, nr. 2, p. 251-261, București, 2012.
- Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice 2. Contribuții socioculturale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Oprea, Ioan, *Coordonate ale structurii definiției lexicografice*, în SCL, XXXVII, nr. 2, p. 109-112, 1986.
- Oprea, Ioan, *Definiția lexicografică*, în ALIL, XXV, nr. 7, p. 97-113, 1976.
- Oprea, Ioan, *Definiția lexicografică–metatext sau metadiscurs*, în „Meridian Critic”, nr. 1 (vol. 28), p. 35-41, 2017.

- Oprea, Ioan, *Fenomene caracteristice modernizării limbii române literare*, în ALIL, Academia română, Institutul de Filologie Română „Al. Philippide”, tom XXXI, 1986-1987, A. Lingvistică, 65-82.
- Pop, Ovidiu, *Limba greacă veche*, Editura Antet, Prahova, 2002.
- Popa, Cornel, *Teoria definiției*, Editura Științifică, București, 1972.
- Rădulescu, Ion, Heliade, *Gramatica românească*, ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo, Editura Eminescu, București, 1980.
- Rosetti, Alexandru, Avram, Mioara, *Principii de transcriere a textelor românești. (Secolul al XIX-lea)*, în LR, XI, nr. 5, p. 577-590, 1962.
- Rosetti, Alexandru, Cazacu, Boris, *Probleme de fonetică în studiul limbii române literare din secolul al XIX-lea*, LR, Nr. 2, p. 29-38, 1955.
- Rosetti, Alexandru, Cazacu, Boris, *Studii de istoria limbii române literare. Secolul al XIX-lea*, vol. I, Editura Pentru Literatură, București, 1969.
- Seche, Mircea, *Câteva păreri despre limba română literară în prima jumătate a secolului al XIX-lea, Problema traducerilor*, p. 102-106.
- Soare, Liliana, *Elemente de istorie a limbii române literare*, Editura Universitaria, Craiova, 2012.
- Seche, Mircea, *Schiță de istorie a lexicografiei române (III)*, în LR, VIII, nr. 2, 1960.
- Seche, Mircea, *Schiță de istorie a lexicografiei române*, vol. I-II, Editura Științifică, București, 1969.
- Simenschy, Th., *Gramatica limbii grecești*, „Cartea Românească”, București, 1935.
- Stanciu-Istrate, Maria, *De la paleografia chirilică la scrierea cu litere latine*, în LL, nr. 3-4, p. 25-32, 2009.
- Sterian, Florin, *Deficiențe definiționale în Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, în LR, LXIV, nr. 1, p. 49-60, București, 2016.
- Sterian, Florin, *Inventar de definiție lexicografică*, în LR, LXII, nr. 1, p. 88-97, București, 2016.
- Sterian, Florin, *Sinonimia ca modalitate de definiție lexicografică*, în LR, LXIV, nr. 3, p. 389, București, 2015.
- ****Studii de limbă literară și filologie*, vol. I, Editura Academiei, București, 1969.
- Ursu, Despina, *Probleme de limbă în revista „România literară” din 1855*, LR, Nr. 1, p. 40-50, 1955.
- Ursu, Neculai, Alexandru, 1960, *Problema interpretării grafiei chirilice românești din jurul anului 1800*, în LR, IX, nr. 3, p. 33-45, 1960.

- Ursu, Neculai, Alexandru, *Din nou despre interpretarea grafiei chirilice românești*, în LR, XXV, nr. 5, 475-487, 1976.
- Ursu, Neculai, Alexandru, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760-1860)*, vol. I-II, Editura Cronica, Iași, 2004, 2006.
- Vasilescu, Florin, *Dicționarul limbii române, între tradiție și modernitate*, în LR, XVIII, nr. 11-12, p. 165-170, București, 2008.
- Vasilu, Emanuel, *Sens și definiție lexicografică*, în SCL, XXXI, nr. 5, p. 631- 635, București, 1980.
- Vasilu, Emanuel, *Sens, adevăr analitic, cunoaștere*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- Vasilu, Laura, *Observații semantice asupra „derivatelor” fără sufixe*, în SCL, XXXV, nr. 6, p. 495-504, București, 1984.
- Vianu, Tudor, *Probleme de stil și artă literară*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1955.
- Vîrtosu, Emil, *Paleografia româno-chirilică*, Editura Științifică, București, 1968.

2. EDIȚII DE TEXT

- Chivu, Gheorghe (ed.), *Codex Sturdzanus*, Editura Academiei Române, 1993.
- Gafton, Alexandru, *Codicele Bratul*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003.
- Rădulescu, Ion, Heliade, *Gramatica românească*, ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo, București, 1980.
- Sabie, Ana, *Dicționar elino-românesc*, G. Ioanid, vol. I, București, 1864, lucrare de doctorat susținută în ședință publică în anul 2017.

3. DICȚIONARE

- Alexandre, Charles, *Dictionnaire grec-français composé sur un nouveau plan*, Paris, Librairie de L. Hachette, 1850, https://www.lexilogos.com/grec_ancien_dictionnaire.htm (ultima accesare 2. 06. 2018).
- Bailly, Anatole, *Dictionnaire grec-français*, Paris, Librairie de L. Hachette, 1935, https://www.lexilogos.com/grec_ancien_dictionnaire.htm (ultima accesare 2. 06. 2018).

Byzantios, Skarlatos, *Λεξικὸν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*, Atena, 1852, <https://babel.hathitrust.org> (ultima accesare 3. 06. 2018).

DEX = *Dicționar explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2009.

DOOM 2 = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

DȘL = Bidu-Vrănceanu, Angela, Călărășu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană-Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București, 2001.

Liddell, George, Henry, DD., Scott, Robert, DD., *Greek-englis lexicon*, American Book Company, 1901, https://www.lexilogos.com/grec_ancien_dictionnaire.htm (ultima accesare 3. 06. 2018).

Ioanid, G., *Dicționar elino-românesc*, vol. I-II, Tipografia Statului, București, 1864.

MDA = *Mic dicționar academic*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, București, vol. I: A-Me, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010; vol. II: Mi-Z, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.

4. SIGLE

CL = Cercetări lingvistice

DR = Dacoromanica

ILRL = *Istoria limbii române literare. Epoca modernă*

LL = Limbă și Literatură

LR = Limba română

RS = Romanoslavica

RL = România Literară

SLLF = Studii de limbă literară și filologie

SCL = Studii și cercetări lingvistice

SLS = Studii de limbă și stil